

נחלתנו

ידיעון שבועי של מכון "נחלת חַי"

גליון תרמ"ה - פר' ראה - (ג' דנחמתא) תשפ"ו

מי יודע ומי מכיר?

[א]

בספד"ק "דגל מחנה אפרים" בפרשת פנחס עה"פ תולע משפחת התולעי איתא וזלה"ק: תולע משפחת התולעי. הנה בכאן יש שינוי מכלל המשפחות שבכולם כתיב בלמ"ד לראובן לשמעון וכאן בלא למ"ד הלא דבר הוא כי לית מלה או אות באורייתא וכו', עוד יש בכאן שינוי בתורה כי תלע כתיב חסר וא"ו ותולעי כתיב מלא בוא"ו ובודאי יש דברים בגו, ויש לבאר בזה בדרך רמז על דרך שאיתא (בט"ז שולחן ערוך אורח חיים סימן מ"ז ס"ק ה') על מה שאומרים נותן התורה לשון הווה והלא התורה כבר ניתנה בסיני ומהראוי לומר נתן התורה לשון עבר, ותירץ הט"ז משום דבכל יום ובכל עת הקב"ה ממציא חידושים בתורה ולכך אומרים נותן לשון הווה שהוא דבר ההווה תמיד עד כאן עיין שם, וזה יש לומר שהרמז כאן כי תלע בלא וא"ו גימטריא נתן, ובוא"ו גימטריא נותן, והוא שרומז, תלע אף שכבר נתן התורה על כל זה משפחת התולעי היינו שנתרבה ונפרה תמיד חידושי התורה, ולכך נעשה תולע בוא"ו שהוא נותן לשון הווה והבן. עכ"ל.

לכאורה צריכים להבין: (א) הלא בתוה"ק כתיב תולע מלא וא"ו גם בפעם הראשונה? (ב) לא מתייחס לענין השינוי של האות למ"ד כמו בכל השבטים, וצ"ע בדבריו הקדושים.

[נתקבל מהרב צבי פייביש מילר וזיניץ]

[א]

שמתי לב, כי בברכת המעביר שינה שתקנו אנשי כנה"ג, אומרים בזה"ל: שְׁתַּרְגִּילֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ. וְדַבְּקֵנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ. וְאַל תְּבִיאֵנוּ לֹא לְיָדֵי חָטָא. וְלֹא לְיָדֵי עֲבָרָה וְעוֹן. וְלֹא לְיָדֵי נִסְיוֹן. וְלֹא לְיָדֵי בִזְיוֹן. וְאַל יִשְׁלַט בָּנוּ יֵצֶר הָרָע. וְהִרְחִיקֵנוּ וְכו', יש סידורים שונים שגורסים וְאַל תִּשְׁלַט בָּנוּ יֵצֶר הָרָע, וְהִרְחִיקֵנוּ וכו'.

לכאורה מה ההפרש והנ"מ בהבנה ובפירושו בין ישלט לבין תשלט? האם יש בזה דיון בין הראשונים איך צריכים לאומרו? וא"כ מה טעמו ונימוקו של כל אחד? ואם אין מחלוקת, מה היא איפה הגירסא הנכונה? ומי שינה? ולמה שינה?

כעת, - ראיתי כי בסידור האר"י הק' הנקרא סידור רבי שבתי מראשקוב כתיב "ואל ישלט בנו", ובסידור האר"י הק' הנקרא 'קול יעקב' סידור רבי קאפיל ממעזריטש כתיב "ואל תשלט בנו", (בשאר סידורים עוד לא בדקתי), האם ידוע למי מהקוראים החשובים, איך היה מנהגם של חסידים הראשונים מקדמא דנא, ואם יש חצרות חסידיים שיש להם מסורה ומנהג בזה?

[נתקבל מהרב ג. ש. ח]

[הערת המערכת - יצ'ר' הוא לשון זכר, לכן אם הכוונה שאנו מתפללים לה' שהיצ'ר לא ישלט בנו פשוט שהנוסח צריך להיות ואל ישלט בנו יצ'ר הרע, אם כי יש פנים לנוסח 'ואל תשלט בנו יצ'ר הרע' כי במילים אלו אנו פונים לה' בלשון נוכח כחלק מהתפילה "יהי רצון מלפניך" "ש[אתה ה'] תרגילני" "ו[אתה ה'] אל תביאני" "ו[אתה ה'] אל תשלט", אך לפי"ו קריאת המילה היא "ואל תִּשְׁלַט בני יצ'ר הרע כלשון הכתוב (תהלים קיט, קלג) וְאַל תִּשְׁלַט בִּי כָל אֱוֹן, והניקוד תִּשְׁלַט מוטעה הוא (גירסת סידור ר' קאפיל "ואל תשלט" היא תמוהה ע"פ כללי הדקדוק, ואיננו יודעים אם לא חלו בה ידי מדפיסים ומגיהים שאינם מומחים, או דברים אחרים בגו לפנים מגו) בין כך ובין כך נשמח אכן לתגובת הקוראים אודות השתלשלות הנוסחאות].

[ג]

בספד"ק "אמתחת בנימין" (עמוד רח, א) מהרה"ק רבי בנימין מ"מ דק"ק מזאלאזיץ זי"ע מתלמידי המגיד חק' רבי רב בער ממעזריטש זי"ע והרה"ק רבי יחיאל מיכל מזאלאטשוב זי"ע. כתב וזל"ק: שמעתי מפי קדוש הרב המופלא מ"ה גבריאל אב"ד דק"ק טוחיסטאב, פי' עה"פ תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה (משלי לא, לא), שיש שצדיק עובד ל[ה'] יתברך יומם ולילה בתורה ועבודה והוא בעירו, ובא אחד מאנשי מקומו בעיר אחרת ומספר בשבחו מהעבודות שלו, וכשיש אנשים צדיקים השומעים משבחו נכנס בלבם כאש בוערת ומתחילים לנהוג ולעבוד ל[ה'] יתברך ג"כ בעבודות של זה הצדיק, ובא אחד מהאנשים שהיו שומעים משבחו של אותו צדיק לעיר אחרת, ומספרים ממה שהיו שומעים משבחו, ואז מתחילים גם שם לעבוד ל[ה'] יתברך בעבודות של אותו צדיק, ונמצא שמעשה של זה הצדיק שהוא בעצמו עושה, זהו קרן, וזה שגורם לכמה אנשים בכמה פרסאות שהיו שומעים ממעשיו ומתחילים לנהוג כמנהגו הטוב ג"כ, זהו הפרי של מעשיו, ואז מקבל שכר גם מהפירות שהיה גורם לכמה אנשים לנהוג כמנהגו. וזה אומרו תנו לה מפרי

ידיה - היינו שמקבלים שכר הפירות שגורמים לאחרים שיעבדו ל[ה'] יתברך, ומכח מה באים הפירות שלו, לזאת אמר - ע"י ויהללוה בשערים מעשיה - שמהללים ומספרים משבחיו ובזה זוכה לפירות. עכ"ל (ומובא בקיצור בשמו ג"ב בספר "שפתי צדיקים" דינובין פרי בלק).

ובכן מי יודע ומי מכיר מי זה "פה קדוש הרב המופלא מה' גבריאל אב"ד דק"ק טוחיסטאב", שהשאיך אחריו ברכה כתי"י.

להרחבת הנושא נציין (א) שבשו"ת "ערוגות הבושם" (ווילנא תר"ל) מהגה"ח רבי אריח לייביש בולחובור זצ"ל (חלק יו"ד סי' צ"ח, קטע ד"ה והנה) כתב וז"ל: ראיתי בכתבי מרן זקני הגאון מוהר"ר גבריאל אבד"ק טוחיסטאב, שהקשה לו הרב מו"ה משה שהיה אח"כ אבד"ק ווישניוויץ, לפי שיטת הרשב"א וכו', וזקני הגאון השיב לו וכו'. ע"ש.

(ב) וכן נציין מ"שו"ת מהרא"י מזינקוויץ" (ירושלים תשס"ה, סימן נ') שכתב וז"ל: תשובה זו מצאתי בספר כתי"י של הה"ג הה"צ הר"י גבריאל זצ"ל מטוחיסטאב ודר אח"כ בזבארזא, א"ז של הג' שלמה בערדיקאו - עכ"ל.

[ד]

בספר שם תגדולים תחרש מהגה"ח רבי אתרן וואלדען זצ"ל מווארשא (ווארשא תר"ם) כתוב (אות א' סי' קמה) וז"ל: תרב מו"ת יצחק אייזיק, מקובל אלקי, הצנע לכת וקדוש יאמר לו, שוחט בכפר זורוויץ סמוך לק"ק פרעמסלא. חבור ספר יסור יצחק, אותיות ררבי יצחק, רזא מתימנא. ושמענו מקרושתו שרבנו תבעש"ט נסע אליו פעם אחת, ותמתיק סור עמו. זי"ע. עכ"ל.

זהו מקור יחידי שידוע שבעש"ט הק' ביקר אצל הרה"ק מוהר"א מזורוויץ זצ"ל, והוא דבר בלתי מפורסם כלל. מי יורע ומי מכיר עוד פרטים או מקורות על הקשר שהיה בין מרן תבעש"ט תק' זי"ע לבעל "אותיות ררבי יצחק" זי"ע ?

הידעת?!

[א]

בספה"ק "תורת שמואל" עה"ת מהגה"ק רבי שמואל אב"ד ווארקא ואפטא זי"ע (נדפס בווארשא תרס"ז), מובאת הסכמה מהגה"ח רבי צבי יחזקאל מיכלזון זצ"ל אב"ד פלונסק בעל דגן שמים ועוד, ובה מובא שסיפר לו הרבני החסיד רבי שמעון זאנבערג, כי מרן המחבר הנ"ל היה בימי בחרותו תלמיד הגה"ק רבי עקיבא אייגר זצ"ל מפוזנא בנגלה. ולמד אצלו זמן רב, והיה לבוש מלבושי צמר כדרכי האשכנזים. וכאשר העתיק אהלו לווארקי נעשה חסיד ונסע לקאזניץ. ובהיות כי החסידים בעתות האלו לא לבשו בגדי צמר מחשש איסור דאורייתא, הפשיט מעליו מלבושי צמר ולבש בגדי משי. וכאשר בא שוב לרבו הק' לפוזנא, שאל אותו רבו הגה"ק רבי עקיבא אייגר זי"ע מאיזה סיבה נעשה חסיד ולבש בגדי משי,

והשיב לו, איך לא ירא רבי הק' ללבוש מלבושי צמר אשר יש בהם חשש איסור תורה? וכאשר שמע הגה"ק רבי עקיבא אייגר זי"ע דבריו, הרים קולו בזעקה מרה על אשר לא עלה רעיון זה על לבו כל ימיו, כי האמת והצדק אתו. ובעודנו מדבר אתו, הפשיט מעליו כל מלבושיו עד כותנתו, והמתין כך עד אשר הביאו לו מלבושים אחרים בלי צמר. עכ"ל ההסכמה שם.

להרחבת העניין. כבר מלאתי דברי ב'נחלתנו' (גליון ט"ו אות ג') שהגה"ק החיד"א בספרו **ברכי יוסף** (ח"ב יו"ד סי' רצט אות א') כתב, וז"ל: זה שנים באו כאן סיעת ספריא מקרית חוצות לשכון כבוד בארץ, ותרי מינייהו רבנן המתקדשים והמטהרים בחדרי חדרים, ועין רואה הני מאני דרבנן מכף רגל ועד ראש לבושי משי. ואיבעיא להו לרבנן מה מצוה זו וכו', אמור רבנן בטעמא, כי לדעתם חוטי פשתן על ערבי"ם (מליצת לשון - מעורבים) בכל בגדי צמר שבעולם והוי כלאים, דין גרמא דשויהו אנפשייהו לכל בגדי צמר מ"מ כבגדי כלאים. אלו דבריהם. ויהי מאז היה בקרבי כאש בוערת וכו', ולבי היה מהסס תדיר במימר קדישין הנהו חסידים. עכ"ל. ושם הוכחתי וביארתי, כי "תרי מינייהו רבנן המתקדשים והמטהרים הם המה הרה"ק רבי נחמן מהורודענקא זי"ע והרה"ק רבי מנחם מענדיל מפרעמישלאן זי"ע שניהם מתלמידי הבעש"ט הק' שעלו לארץ הקודש בשנת תקכ"ד. ע"ש הדברים באריכות. (עין בקובץ "נחלת צבי" קובץ כ"א - כסלו תשע"ב עמ' כ" - ל', מאמר מיוחד מהרב שמעון פוגל בענין "חומרת החסידים בלבישת בגדי צמר", וראה בספר "שפע חיים" (דרשות חורשי"י תשמ"א, עט' פ"ד) דברים נפלאים בנושא זה.

כעת, איפוא, נודעה לנו ידיעה חשובה זו, כי גם הגה"ק שר התורה מפוזנא זי"ע שנס מתניו ונער חצנו, ויצא כגבור לנהוג בהנהגה זו.

!! תגובות !!

[א]

הרב שמואל וועבער = בגליון תרמ"ד (מדור 'מעניינא דיומא' אות ח') כתב וז"ל: באכילת הפירות [בשב"ק] אחה"צ להשלמת מאה רכות. יהדר לאכול פירות שנשתבחה בהם הארץ, בפסוקים שקראנו היום. שמעתי מאחד, אולי כדאי לתבל בשבוע זה המאכלים בפלפלין ולכוון הפסוק לא תחסר כל בה וכמבואר בסוכה (לה). שכולל פלפלין... וגם לכוון אותו בזמר יום זה מכובד "לא תחסר כל בה ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהך אשר אהבת".

בצירוף הסיפור הידוע להרה"ק מבארדיטשוב זי"ע [שהיה משובתי שבת אצל הרה"ק ר' ברוך ממעזיבוז', שאירחו בתנאי שלא יעשה "קולות וברקים" כדרכו בקודש, ואכן הרה"ק מבארדיטשוב נענה לתנאי ועצר את האש בוערת בעצמותיו לבל יפרוץ החוצה, אך באמצע סעודת שבת, עלה על השולחן נושא ה"פעפער"] - לפלל

(שחור?) [[שבמרק נענה הרה"ק מבארדיטשוב:] "פעפער האב איך ליב? דעם אויבערשטען האב איך ליב !!"] [כך חזר ואמר שינה ושילש וריבע הלוך ולהוב עד שלא יכל לעצור ברוחו נעשה כולו להט אש קודש "פעפער האב איך ליב? דעם אויבערשטען האב איך ליב !!"...].

מעניינא דיומא!

נתקבל מהרב מרדכי גנוט בעל לוח 'דבר בעתו'

א] לאפרושי מאיסורא: בגרעיני חמניות ופיצוחים שונים שקליפותיהם סדוקות או מחוררות, עלולים להמצא חרקים ובפרט בחדשי הקיץ (שאו הם מהעונה הקודמת), ויש לבדוק היטב את הגרעינים מבפנים. **מסימני הנגיעות:** כרסום, פירורים, קורים. גם את פירות הקיץ יש לפתוח בזהירות ולבדקם מתולעים בהתבוננות עיונית בבשר הפרי (הוראת "ועד הכשרות" שע"י "העדה החרדית", ירושלים).

ב] האם החכמה עיניה בראשה להורות לטף להתעסק בשעות הפנאי בהכנת "כוכבים", שרשראות וקישוטים אחרים לסוכה. עומס ארבעת הימים שבין עשור למלוא, אינם מותירים פנאי ופינת בית ראויה לכך.

ג] כג באב: יא"צ הגמ"ר יעקב ישראל (ב"ר חיים פרץ) קנייבסקי מהורנוסטייפל-ב"ב ב' "קהילות יעקב", "חיי עולם" ועוד, זצ"ל (תשמ"ה) ~ זרז לומר מדי ער"ח את תפילת יו"כ" המגינה מחלאים ופגעים רעים. כן הורה לרבים (ע"פ כה"ח או"ח רפ"א בשם ריה"ח ז"ל על כל צרה שלא תבוא או ליושבת על המשבר) לקבל ע"ע שכשיעזור השי"ת ויצאו מהצרה/מהמחלה לרווחה/לחיים לומר תפלת "נשמת כל חי" בתודה וקול זמרה לפני עשרה מישאל, ורבים נושעו.

ד] כד/ה באב: מה טוב דבר בעתו להתחיל ללמוד היום בשיעורי ההלכה את הספר "מטה אפרים" (בכד/ה באב - יומא דהילוליה!), על הלכ' הימים הנוראים וחג-הסוכות ~ מסלול לימודים ב"משנה ברורה" מופיע כל יום מתחילת ירח אלול בלוח "דבר בעתו"/"עתים לתורה".

ה] ע"ש מברכים אלול: הרה"ק ב' "ויואל משה" זצ"ל (יומא דהילוליה - כו באב!!!) הנהיג בישיבתו לקרוא היום כל ספר תהלים (הקד' תהל' דבר").

ז] השבים אל הישיבות שמחוץ לעיר, ו/ו שהים בהן עד לאחר הימים הנוראים, יצטיידו ב"סליחות" ובמחזור/ים.

ח] לקראת שבת מברכים "אלול": "... ובפרט שקריאת פר' ראה חלה בתחלת חדש אלול (תמיד חלה בחדש אב, פרט ל-3 קביעות מתוך 14, בהן חלה באדר"ח אלול, כתשפ"ב/ט. המגי"ה) לרמז שע"י מעשינו בחדש זה נתברך בשנה מבורכת ובטוחים אנו שהשי"ת יוציא לאור צדקנו ונראה בעינינו רק חסדים ורחמים... וכשספר זאת ההק"ר מנרלי מויטפסק זיע"א סיים שלכן מסוגלת ש"ק פר' ראה לבשורות טובות ולישועות ("דברי נפתלי", ראה).

ט] הרה"ק ר' אברהם מקאליסק זצ"ל ספר שבפר' ראה, בא הרה"ק המגיד ממזריטש זצ"ל למרן הבעש"ט זצ"ל, והרה"ק ר' מנרלי מויטפסק זצ"ל הגיע בפר' זו אל המגיד ממזריטש זצ"ל, ובפר' זו הגיע ההק"ר ממויטפסק זצ"ל לארץ ישראל,

והוסיף ההק"ר א מקאליסק זצ"ל שבפרשה זו יש לצפות לבשורות טובות, [והפטיר] ס'איז א גרויסער שבת (=זו "שבת גדולה") ("מזקנים אתבונן", ירושלים תשסז).

י] ברכת חדש אלול: מברכים (ובהונגריה עלית בניגון-התעוררות מיוחד של הימים הנוראים, שגם הה"ק מהרי"ד מבעלז זצ"ל חיבבו מאד ובנו ההק"ר א זצ"ל הרבה להשמיעו. [שמעתי מזקני הגהצ"ר דוד שטיינר שליט"א שכך נהגו בכל הונגריה, ולכא' מקורו קדוש מהמהרי"ל, אבי מנ' אשכ' הע' הרה"ח ר' חיים אברהם צבי שטיינער הי"ו, שכון סקווער, נ"י]) את חדש אלול: "ר"ח (ובסאדיגורא אומרים: ראש החדש הששי הוא חדש) אלול יהיה ביום החמישי וביום הששי". המולד יחול ביום חמישי בשעה 09.15 (ובנכוני מאופק קהיר: 08.54) ללא חלקים. סימנו: ה, יד, ער ~ גם אלה שאינם נוהגים להכריז, רצוי שידעו מתי חל, כדי שידעו מתי תחילת זמן קידוש לבנה וסופו, בחדש התשובה והרחמים (והרה"ק ב' "בית אהרן" מקרלין זצ"ל הורה לבנו הרה"ק ר' אשר (השני מסטולין) שיברך בעצמו את חדש אלול ויכוון בדעתו לטוב גם על חדש תשרי. הרה"ק רמ"מ מלעלוב זצ"ל נהג כל שנה לשאול (כי בק"ק אין מכריזים את זמן המולד אלא כל איש אומרו לחברו) בשבת זו (מלבד על מולד אלול) גם על מולד תשרי הבעל"ט. מולד הלוח (הממוצע) של תשרי תשפ"ז, יחול, איפוא (לשעון קיץ), בליל ר"ה, בשעה 21.38 (ובנכוני מאופק קהיר: 21.59) ו-1 חלק [סימנו: ז, ב, תתרגם], אך עמא דבר להתעלם ממנו, לקיים מ"ש "בכסה ליום חגנו".

יא] "מלפנים כאשר ידעתי, כל איש אחזתו פלצות מקול הקורא קודש (=חודש) אלול. החרדה הלזו נשאה פריה להתקרב לעבודתו יתברך-שמו" ("אור ישראל", מכתבים, י"ד) ~ בהשמע קול ברכת חדש אלול, רטט קולו של הגהצ"ר ר"י בלאזר זצ"ל: הריני מקבל עלי את אלול..., ונתעלף ~ הגה"ק ב' "דברי חיים" מצאנו זצ"ל אמר שכשברכו היום את החדש אצל "החזנה מלובלין" זצ"ל "גם הקירות בכ"ו" (כ"ק אדמו"ר מלעלוב-ירושלים זצ"ל ב"מעין דוד", אלול ס"א) [ור' "רשומים בשמן" עמ' קסד, עדות הגמרי"ש אונגר זצ"ל על אביו הגהקרא"צ ראב"ד קאפואר זצ"ל] ~ במונקאטש ובספינקא הוסיפו בתמרורים "ולתשובה שלמה" לפני "ולגאולה קרובה" ונמס כל לב (דרחו"ש תע"ו; מנ' ספינקא). [וכ"ה בסי' "כוונת השם"]. בנאדבורנא מוסיפים כן כל השנה.

יב] א"א "אב הרחמים" ואין מזכירים נשמות.

יג] מ"שבת מברכים אלול" עד ר"ה, סיים מוהרא"ז מקרעטשנף זצ"ל את כל התהלים בש"ק אחה"צ ("רזא דעובדא"), וכן בנאדבורנא (אחרי טבילה) וקרעטשנף כיום, וכ"נ בטשרנאבל לקראו בבקר ש"ק "בלי הפסק".

יד] למען דעת: לפי שאומרי תהלים רבו כמו רבו בימים האלה, בפרס חדש אלול, מצוה לפרסם שישנם שני ביטויים שונים לחיבת "עדותיך" שבתהלים קיט. בפסוקים שבהם היא נכתבת בוא"ו - יש לכתוב עדותיך, הדל"ת בשוא-נע והוא"ו בחולם-נע (סימן לאותיות קבוצותיהם: פר"ץ ב"ן דמ"ה), ובפסוקים בהם היא כתובה בלא וי"ו, עדתיך, יש לבטא את הד' בחולם-נח, ולומר: עדתיך. יוצא מן הכלל הוא הפסוק: "צוית צדק עדתיך". אע"פ שהוא מקבוצת האות צ' (פר"ץ!), אין החולם נע, אלא נח, ככתוב: עדתיך. אשרי מלמדי-הדרדקי והמורים/ות המפרסמים (בריכוזי התפילות) כלל-מסורת זה, לפי שרבים-רבים וחשובים נכשלים בכך ~ כן יש לאלפס בינה מה בין י'ה"ו (אד"נ"י) לבין י'ה"ו (א"ל"ק"ים).